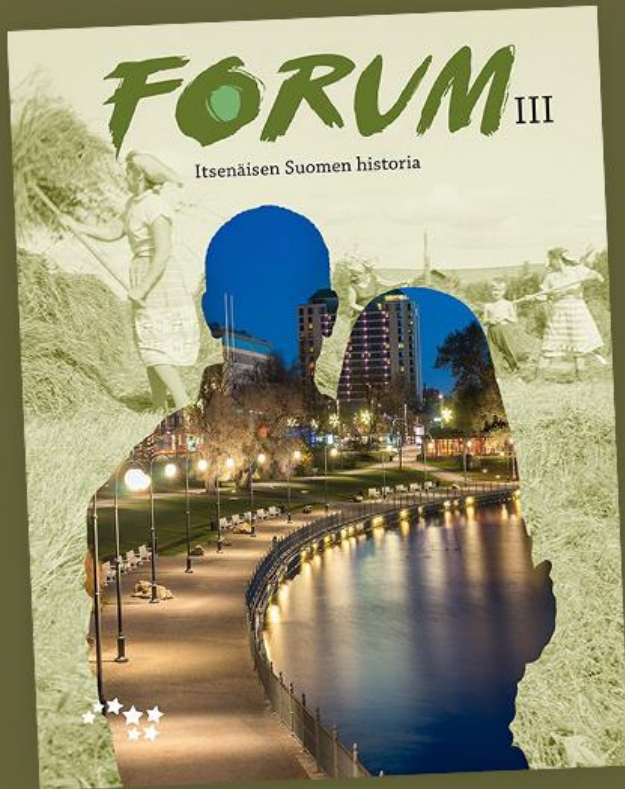

SUOMI 1800-LUVUN LOPULLA

- Suomi syntyi
- Suomi muuttui
- Poliittikka taantui

Luku 4

Taistelu Suomen asemasta

Oppikirjan s. 35-44

TAUSTAA, tehtävä 1.

- NII heikko → valtaa muille ryhmille
- 1800-l lopulla Venäjän kansainvälisen aseman heikkeneminen
 - Kolmiliitto vs. Venäjä ja Ranska
- Luoteisrajan ja Pietarin turvallisuus (Saksan hyökkäys Suomen kautta)
- Suomen erityisasema ja suomalaisten erioikeudet ärsyttivät
 - Terijoki

TAUSTAA

■ nationalismin nousu Venäjällä

- panslavistit ja slavofiilit → vähemmistökansat sulautettava Venäjään
- Puolan kapina

■ pienten kansojen itsenäistymispyrkimykset: suomalaiset → autonomiaa vahvistettava

- Mechelin vs. Ordin (Suomen valloitus)

Tehtävä 1: a) Mistä eri syistä venäläiset halusivat rajoittaa Suomen autonomiaa?

- **Venäjän kansainvälinen asema heikkeni.**
 - Venäläiset pelkäsivät Pietarin turvallisuuden puolesta, koska Eurooppaan oli syntynyt uusi suurvalta Saksa.
- **Venäjällä levisi nationalismi.**
- **Venäjä pystyi alistamaan ja liittämään Suomen**
 - Vasta nyt Venäjän hallinto oli esimerkiksi koulutetun virkamiehistön myötä kehittynyt sellaiseksi, että se pysti liittämään Suomen hallinnollisesti kiinteämmin maahansa.
- **Suomen erillisuus Venäjästä alkoi näkyä**
 - Suomi kehittyi 1800-luvun jälkipuoliskolla sekä taloudellisesti että yhteiskunnallisesti.

b) Miten autonomiaa käytännössä rajoitettiin?

- **Postimanifesti** vuonna 1890: Suomen oma postilaitos käytännössä lakkautettiin.
- **Suomen kenraalikuvernööriksi 1898 Nikolai Bobrikov, joka aloitti venäläistämishjelman.**
 - Bobrikov sai lähes diktaattorin valtuudet vuonna 1903. Oikeuksiin kuuluivat mm. virkamiesten erottaminen, karkotuksista päättäminen ja lehtien lakkauttaminen.
- **Helmikuun manifesti vuonna 1899:** Sisälsi mm. määräyksen yleisvaltakunnallisesta lainsäädännöstä ja puuttui koulujen oppisisältöihin.
- **Kieliasetus vuonna 1900:** Venäjältä tuli ylimpien virastojen kieli.
- **Asevelvollisuuslaki:** Suomen sotaväki yhdistettiin Venäjän armeijaan.

VENÄLÄISTÄMINEN ALKAA → 1. SORTOKAUSI

1. 1890 Aleksanteri III:n postimanifesti
→ suomalaisten kansallistunne kohosi
2. 1898 Suomen kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikov
→ diktaattorin oikeudet

VENÄLÄISTÄMINEN ALKAA → 1. SORTOKAUSI

3. Helmikuun manifesti;

→ Lainsäädännön yhdenmukaistaminen

4. Suomen armeijan lakkauttaminen → asevelvollisuuslaki

5. Venäjä virkakieleksi (+opetus)

Muu venäläistäminen (Bobrikovin muistio);

- Venäläisille virkoja Suomessa
- Ministerivaltiosihteerin valtaa supistettava
- Raha- ja tullilaitoksen yhdistäminen
- Lehdistön sensuuri
- Santarmilaitos urkintaa varten
- Maastakarkoitukset

Autonomian rajoitukset ja venäläistämistoimet

1890	<ul style="list-style-type: none">■ Postimanifesti lopetti Suomen postilaitoksen.
1899	<ul style="list-style-type: none">■ Helmikuun manifestin mukaan koko valtakuntaa koskevat lait oli säädettävä Venäjän lainsäädäntöjärjestyksessä. Suomen valtiopäiville jäi vain lausunto-oikeus.
1900	<ul style="list-style-type: none">■ Kielimanifesti laajensi venäjän käyttöä virkakielenä ja opetusta oppikouluissa.
1901	<ul style="list-style-type: none">■ Asevelvollisuuslain mukaan Suomen oma sotaväki lakkautettiin ja suomalaiset määrättiin suorittamaan asepalvelus Venäjän armeijassa.
1903	<ul style="list-style-type: none">■ Kenraalikuvernööri Bobrikov sai diktaattorin oikeudet, mistä seurasi sanomalehtien lakkautuksia ja maasta karkotuksia.

Tehtävä 2: Selvitä seuraavien käsitteiden ero: myöntyväiset, perustuslailliset ja aktivistit.

Kaikki ryhmät suhtautuivat venäläistämiseen kielteisesti, mutta vastustamisen muodot erosivat.

- **Myöntyväiset olivat valmiita antamaan periksi venäläisten vaatimuksille, ettei koko autonomiaa menetettäisi.**
- **Perustuslailliset vetosivat Suomen lakiin ja katsoivat venäläistoimien loukkaavan Suomen perustuslaillisia oikeuksia. He mieluummin erosivat viroista kuin noudattivat määräyksiä.**
- **Aktivistit olivat tarvittaessa valmiita aseellisiin toimiin venäläisiä vastaan.**

Suomalaisten suhtautuminen

1. **Myöntyväiset** = vanhasuomalaiset
2. **Perustuslailliset** → passiivinen vastarinta = nuorsuomalaiset, ruotsinkieliset, sosialistit → kagaali
3. **Muut:**
 - **Aktivistit** = ruotsinkielinen sivistyneistö
 - kutsuntalakot, töhrintä, tottelemattomuus...
 - **Työläiset, taiteilijat....**

Suomalaisten suhtautuminen autonomian rajoittamiseen ja venäläistämistoimiin

RYHMITTYMÄ	TOIMINTATAPA	KANNATTAJAT
Myöntyväisyysuuntaus	pyrki sovitteluratkaisuihin venäläisten kanssa, jotta Suomen kansan ja kielen säilyminen voitaisiin varmistaa eikä jouduttaisi vielä vaikeampaan tilanteeseen.	vanhasuomalainen puolue
Perustuslailliset	vastustivat laittomina pitämiään venäläistämistoimia ja kieltäytyivät niiden toteuttamisesta passiivisen vastarinnan keinoin.	nuorsuomalainen puolue, ruotsalainen puolue
Aktivistit	kannattivat venäläisten vastustamista suoralla toiminnalla, johon saattoi kuulua myös väkivallan käyttö.	pääosin ruotsinkielistä sivistyneistöä, 1904 lähtien aktivistipuolue
Työväenliike	vastusti venäläistämistä, mutta piti yhteiskunnan uudistamista tärkeämpänä.	Suomen työväenpuolue/SDP
Taiteilijat	vastustivat venäläistämistä taiteen keinoin: kansallisromantiikka ja karelianismi.	

Tehtävä 3: Perustelevä väite: sortokausi-käsite on esimerkki historiapolitiikasta.

- **Sortokausi on kansallismielinen nimitys venäläistämistoimille.**
- **Suomalaisten näkökulmasta kyse oli sorrosta, koska suomalaiset olivat tottuneet autonomisiin oikeuksiinsa ja heidän mielestään venäläiset kavensivat heidän laillisia oikeuksiaan.**
- **Suomalaiset vetosivat Porvoon maapäivien/valtiopäivien 1809 tapahtumiin ja hallitsijan lupauksiin. Tämä aikalaisten näkemys oli myös voimakkaan kansallismielinen.**

Tehtävä 3: Perustelevä väite: sortokausi-käsite on esimerkki historiapolitiikasta.

- **Sortokausi-termi jäi elämään, kun Suomi itsenäistyi ja maan henkinen ilmapiiri oli voimakkaan kansallismielinen. Myös oppikirjat ja populaarikulttuuri kuten elokuvat toistivat sortokausi-käsitettä.**
- **Suomessa puhuttiin myös routa- ja hallavuosista. Nämäkin olivat tunteenomaisia ja negatiivisia nimityksiä ajalle.**
- **Venäjän näkökulmasta kyse oli yhtenäistämispolitiikasta, jonka avulla Venäjältä ja Suomesta pyrittiin tekemään yhtenäinen valtio.**
- **Venäläistäminen-käsite ei ota kantaa tapahtuneeseen vaan kuvaa sitä puolueettomasti.**

KOTIIN/LOPUKSI

5. Eduskuntauudistuksesta itsenäistymiseen:

- **Oppikirjan sivut 45-51**
- **Tehtävät 1-3**

Tehtävä 1, s. 51: a) Miksi venäläistäminen taukosi Suomessa vuonna 1905?

- Venäjällä oli levottomuuksia mm. huonosti sujuneen Japanin-sodan vuoksi.**
- Venäjällä puhkesi suurlakko, joka levisi Suomeen.**
- Levottomuuksien johdosta Venäjän keskusvalta joutui keskeyttämään hetkellisesti venäläistämistoimet niin sanotulla marraskuun manifestilla.**

VENÄLÄISTÄMINEN PÄÄTTYY

(toistaiseksi)

■ Venäjän sisäiset ongelmat;

■ tappio Japanille 1905

→ mellakat, terrori, väkivaltaisuuDET

■ yleislakko Venäjällä 1905

→ perustuslaki, lainsäädäntö duumalle

■ lakkoilu leviää myös Suomeen

→ Suurlakko 1905 !!!

Tehtävä 1, s. 51:

b) Ketkä lakkoilivat Suomessa 1905 ja miksi?

- **Suomessa kaikki lakkoilivat keisaria vastaan, koska venäläistämistoimet eivät olleet minkään kansanosan mieleen.**

Tehtävä 1, s. 51:

b) Ketkä lakkoilivat Suomessa 1905 ja miksi?

Perustuslailliset:

- **Vaativat myöntövyysuuntaa edustaneen vanhasuomalaisen senaatin eroa ja uuden valtiopäiväjärjestyksen säätämistä.**
 - Senaatti erosikin (30.10.) ja yhtyi samalla perustuslaillisten esitykseen valtiopäivien koollekutsumisesta.
 - Vieroksuivat edelleen vanhasuomalaisia, mutta alkoivat lakon loppupäivinä tehdä heidän kanssaan yhteistyötä.
 - Kun perustuslailliset saivat Pietarista tiedon, että liikehdintä oli siellä jo rauhoittumassa, he tahtoivat mahdollisimman nopean ratkaisun myös Suomessa.
 - Perustuslaillisten lakko päättyi tavoitteiden saavuttamiseen, kun Eläköön-laiva palasi keisarin allekirjoittama ns. marraskuun manifesti mukanaan.

Tehtävä 1, s. 51:

b) Ketkä lakkoilivat Suomessa 1905 ja miksi?

Työväki:

- **Jatkoi lakkoa pidempään. Lakot keskittyivät kaupunkeihin.**
- **Erityisen suuressa roolissa olivat rautatieläiset, jotka yrittivät lakollaan mm. estää venäläisiä sotilaita pääsemästä Pietariin keisarin avuksi.**
- **Helsingin Rautatientorilla pidetyssä kokouksessa vaadittiin yleisillä ja yhtäläisillä vaaleilla valittua kansalliskokousta säätämään perustuslakia.**
 - Samassa kokouksessa perustettiin myös Ranskan vallankumouksen esikuvan mukaiset kansalliskaartit, jotka ottivat yhteen ylioppilaiden kaartien kanssa.
- **Tampereella annettu ns. punainen julistus (1.11.) vaati täydellisellä lainsäädäntövallalla varustetun kansalliskokouksen järjestämistä.**
 - Julistuksella ei ollut suurta merkitystä, vaan kenraalikuvernööri Obolenskin ja vanhasuomalaisten neuvottelujen jälkeen kenraalikuvernööri pyysi ehdotusta Suomelle annettavasta keisarillisesta manifestista.
 - Sosiaalidemokraatit ehdivät valita punaisen julistuksen edellyttämän väliaikaisen hallituksen Helsingissä, mutta vanhasuomalaiset saivat heidät myöntymään myös kyseisen hallituksen laillisuuden vahvistamiseen keisarilla.

ENSIMMÄINEN SORTOKAUSI 1899-1905

Helmikuun
manifesti

Asevelvollisuuslaki

Bobrikov
diktaattoriksi

Suur-
lakko

1899

1901

1904 1905

Suuri adressi
Myöntyväi-
syyssuunta
Perustuslailliset
Aktivistit

Kutsuntalakkoja

Bobrikovin
murha

Marraskuun
manifesti

*1. sortokausi päättyi
1906 yksikamarinen eduskunta*

Tehtävä 2: Ota kantaa väitteeseen: vuosi 1906 oli käännekohta Suomen historiassa.

- **Eduskuntauudistus.**
- **Päätti Suomessa sääty-yhteiskunnan ajan.**
- **Moderni yksikamarinen kansanedustuslaitos.**
- **Yleisen äänioikeus.**
- **Naisten asema koheni.**
- **Suomi muuttui parlamentaariseksi demokratiaksi .**
- **Nykyisen puoluejärjestelmän perusrunko syntyi.**
- **Suomalaisten usko ”oman asian” oikeutukseen vahvistui.**
- **Toisaalta eduskuntauudistuksen merkitystä ennen itsenäistymistä vähensi se, että lopullinen päätösvalta oli keisarilla.**
- **Myös jatkuvat eduskunnan ennenaikaiset hajottamiset vähensivät kansanvallan toimivuutta.**

VALTIOPÄIVÄUUDISTUS

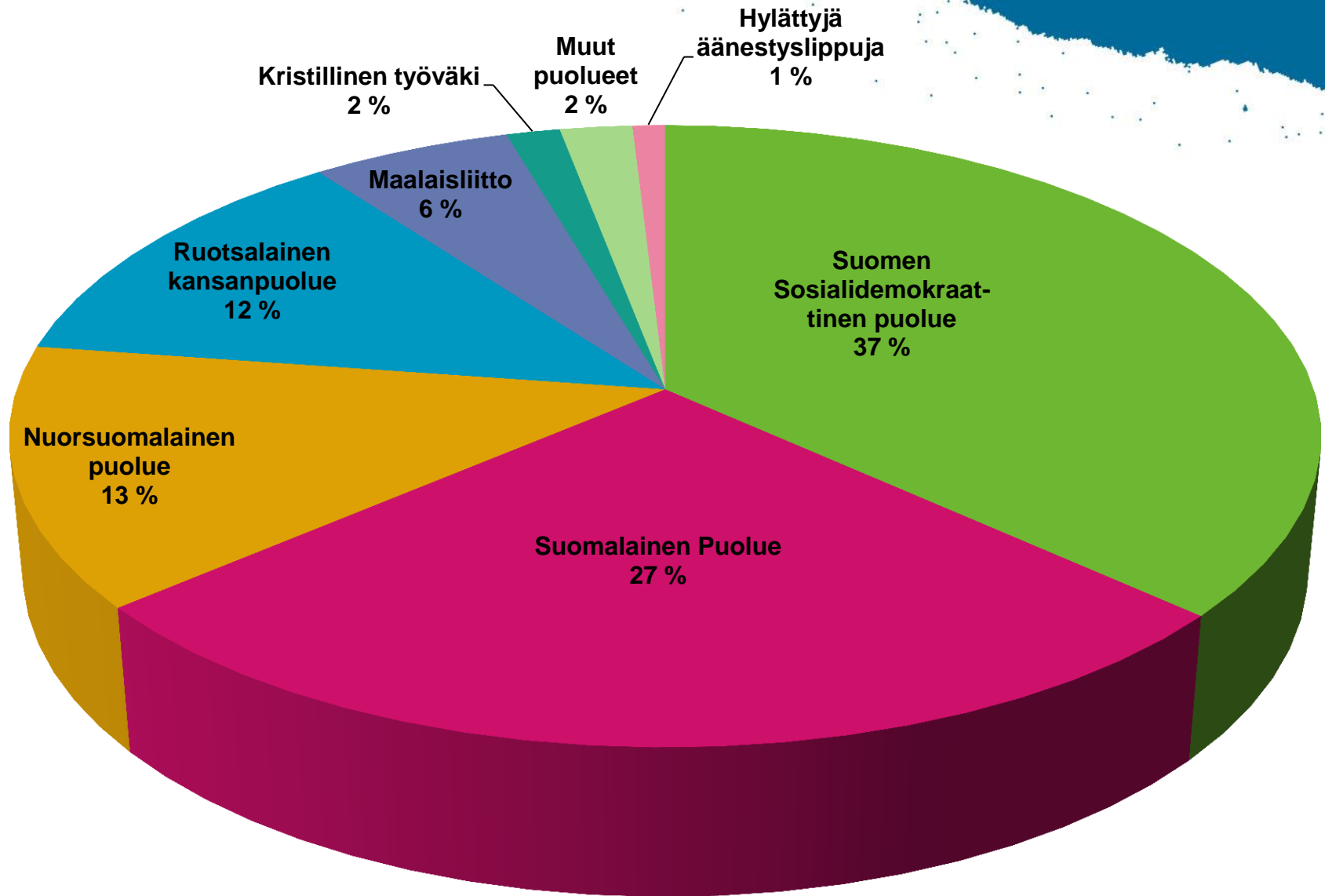
- yksikamarinen eduskunta
- yleinen ja yhtäläinen äänioikeus + vaalikelpoisuus
- äänioikeutettujen määrä kasvoi kymmenkertaiseksi!
 - 126 000:sta yli 1,2 miljoonaan!!!
 - myös naiset saivat asettua ehdolle!
- säännölliset valtiopäivät vuosittain
 - uusien puolueiden synty (s.93)
- ensimmäinen uusi eduskunta v. 1907 (200 jäs.)

Suomen puolueet 1907→

- **(Vanha)Suomalainen puolue = Kansallinen Kokoomus**
 - (Suur)talonpojat, virkamiehet...
 - Maltillinen linja, verouudistukset
 - Konservatismi
 - **Nuorsuomalainen puolue/Kansallinen Edistyspuolue → muihin puolueisiin**
 - Akateemisesti koulutetut, talouselämässä mukana
 - Perustuslaillinen linja, yhteiskunnalliset uudistukset
 - Liberalismi (verotus, työvään ja tilattomien asema)
 - **Ruotsalainen kansanpuolue = RKP**
 - Periaatteessa perustuslaillinen linja
 - Ruotsinkielisten edut
 - **Maalaisliitto = Suomen Keskusta**
 - Osa nuorsuomalaisista perustajina, vahva suomalaisuus -henki
 - Suomalaisuuden, talonpoikien ja maaseudun työläisten puolesta
 - **Sosiaalidemokraatit = SDP**
 - Maaseudun ja kaupunkien työvään edut
 - Sosialismi
- ⇒ **Kristillinen työväänliitto** (oppositio materialistumista vastaan)

Eduskuntavaalien 1907 tulos

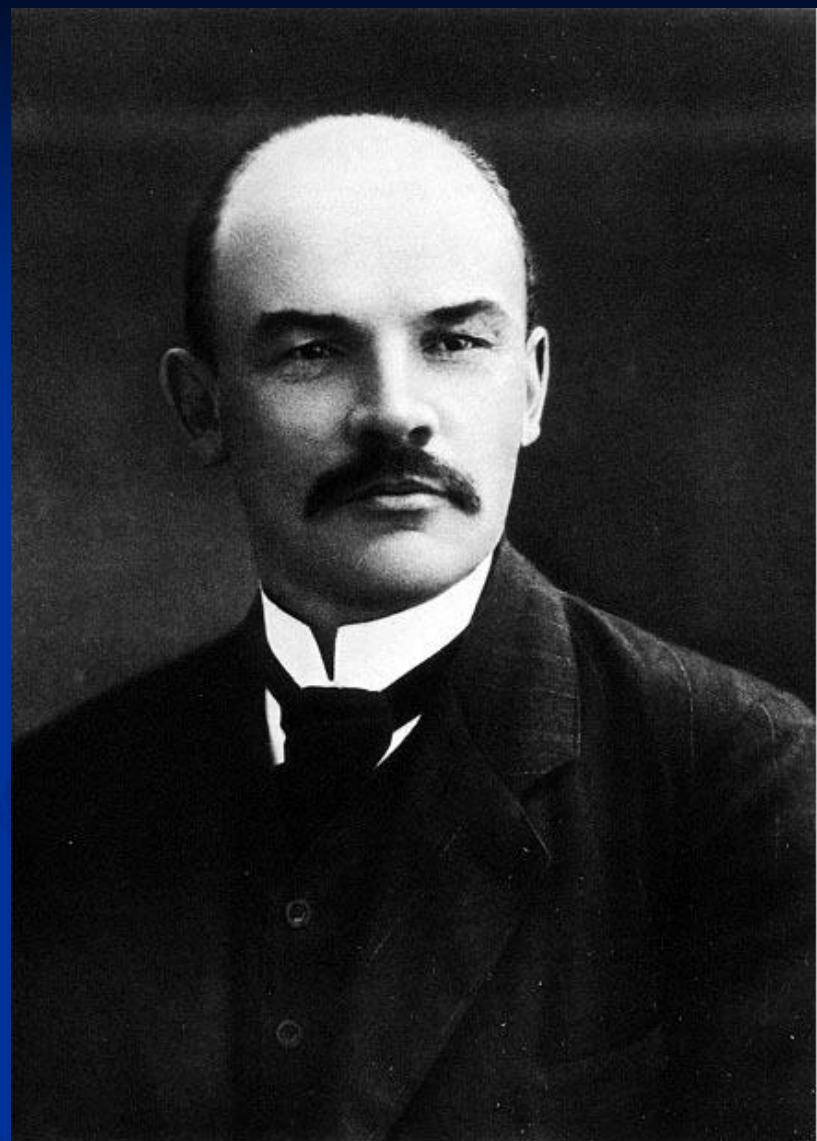

VENÄLÄISTÄMINEN ALKAA TAAAS →

2. SORTOKAUSI

■ Kurin palautus Venäjällä v. 1905 jälkeen

- ulkosuhteet kuntoon (Ranska, Englanti)
- oppositio vaiennettiin –
toisinajattelijat ”maan alle” tai
ulkomaille pakoon
- duuma hajotettiin, nationalistit
valtaan
- kansanedustajien valtaa
vähennettiin

2. Sortokausi = kurinpalautus Suomessa

■ 1910 yleisvaltakunnalliset lait duumalle

■ Suomea koskevat lait Venäjän ministerineuvostolle

→ Suomen eduskunnalle lausunto-oikeus → eduskunta vastusti, jolloin se hajotettiin (eduskuntavaalit lähes joka vuosi I MS:aan asti)

■ 1909 ”sapelisenatti” (=venäläisiä)

■ 1912 yhdenvertaisuuslaki → venäläisille kansalaisoikeudet

■ Virkojen venäläistäminen

■ senaatin talousosaston johtaja, ministerivaltiosihteeri, prokuraattori

■ 1914 suuri venäläistämishjelma

■ Suomi osaksi Venäjää...jäi kesken

SENAATIN PUHEKUNTOUUS
P. E. SVINHOFF VUO
HALLITUS 27. 11. 1917 - 27. 1. 1918
E. N. SETÄLÄ, JALMAR CASTREN, ARTHUR CASTREN,
SUHANI ARAJÄÄVI, E. Y. PEIKONEN
KYÖSTIKALLIO, ONNI TALAL, HEIKKI KENYÄLLÄ,
ALEXANDER PRAT. O. V. LOUHYVUORI
Kiven hautaus ”Pöytäkirja ja neuvottelut”, SCS, Helsinki 1935.

Tehtävä 3, s. 51: Miten ensimmäinen maailmansota vaikutti Suomeen?

- **Venäläistoimia kiristettiin uudelleen, mikä sai aikaan jääkäriliikkeen.**
- **Suomeen julistettiin sotatila.**
- **Venäläiset vahvistivat Suomen puolustusta.**
 - linnoitustöistä **suomalaiset saivat töitä**, ja Venäjän armeijan tilaukset lisäsivät kysyntää
- **1917 elintarvikkeiden hinnat nousivat voimakkaasti.**
 - elintarvikkeiden tuonti ulkomailta Suomeen vaikeutui

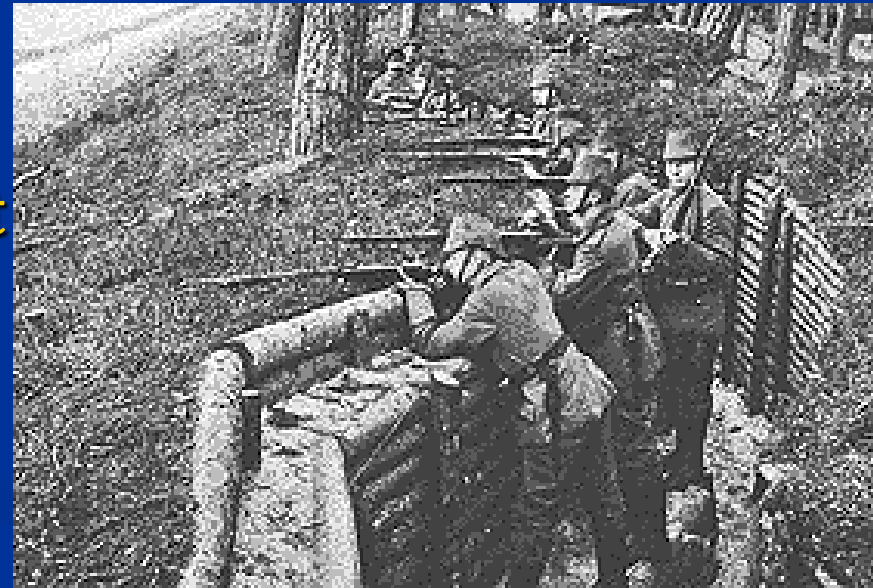
Tehtävä 4

- Tee aikajana/käsitekartta vuoden 1917 tärkeistä tapahtumista Suomessa ja Venäjällä (s. 48-50)
 - Sijoita siihen ainakin sanat:
 - Valtalaki, väliaikainen hallitus, Venäjä tunnustaa Suomen, itsenäistymisjulistus, lokakuun vallankumous, yleislakko, julistus korkeimman vallan käyttäjäksi, helmikuun vallankumous

ITSENÄISTYMISAJATUS HERÄÄ

I MS:n vaikutukset;

- sotatila Suomeen
- kansalaisvapauksia rajoitettiin
- sensuuri
- ulkomaankauppa vaikeutuu
 - + linnoitustyöt
 - + Venäjän tarviketilaukset

ITSENÄISTYMISSAJATUS HERÄÄ

→ sodan varjossa irti Venäjästä

→ apua Venäjän vihollisilta,
Saksan intressit

→ aktivistit: ”Vapausseuta
aloitettava”

- jääkäreiden koulutus
Saksassa alkaa 1915

SUOMI

Suomen valtiolliseen asemaan ei muutoksia, mutta autonomia palautetaan.

Valtalaki: sos.dem. eduskunta ottaa vallan. **Bolševikkien tuki.** Väliaikainen hallitus hajottaa Suomen eduskunnan.

Uudet eduskuntavaalit
→ **porvarienemmistö (108-92).**
Suhtautuminen Venäjään muuttuu.

Yleislakko "Me vaadimme" –ohjelma.
Porvarillinen **eduskunta julistautuu korkeimman vallan käyttäjäksi** (toistaiseksi).

4.12. 1917: Kaksi esitystä itsenäistymisestä äänestys (miksi?!!)
→ porvarien ehdotus voitti 100-88.
→ **Itsenäisyysjulistus 6.12.1917.**

VENÄJÄ

Helmikuun vallankumous: keisari syöstään vallasta, tilalle **väliaikainen hallitus.**

Bolševikkien vallankumousyritys epäonnistuu, Lenin pakenee Suomeen.

Lokakuun bolševikki-vallankumous (25.10. / 7.11.)
→ kommunistit valtaan.
Suhtautuminen Suomeen muuttuu

Bolševikit tunnustavat Suomen itsenäisyyden 31.12.1917. Miksi?
→ Toivovat vallankumousta myös Suomessa.

maaliskuu

heinäkuu

lokakuu/
marraskuu

marraskuu

joulukuu